

Omek

Várigás 5786
2025. december 25.

József titkos üzenete a kíséretéről

Amikor a testvérek szomorú hírt hoztak Józsefről, a szeretett fiúról apjuknak, Jákob nem hagyta magát megvigasztalni:

„És felkeltek minden fiai és lányai hogy megvigasztalják, de ő megtagadta a vigasztalást.” (Mózes 1., 37:35)

Bölcseink szerint azért nem, mert József a valóságban nem halt meg. Ugyanis csak a halottra érvényes az az égi „végzés”, hogy 12 hónap után elfelejtődjön az ember szívéből. József azonban élő volt Jákob szívében, és ebből érezhette azt, hogy valójában él (ld. Rási ott, Berésit Rábá 84:20 alapján).

Ez a paradoxon ma is ismert, és sajnos időről időre aktuális: nehezebb feldolgozni annak a veszteségét, aki talán él, mint annak, aki egészen biztosan meghalt („ambiguous loss”). A közműltban pontosan ez volt az a trauma, amivel a túszok hozzátartozóinak kellett megküzdeniük.

Ennek fényében meglepő lehet, hogy a mostani hetiszakaszban, amikor végre valóban kiderül, hogy Jákob megérzése helyes volt, és József valóban él, Jákob mégis nehezen fogadja el ezt az információt:

„És elmondták neki: József még él! És hogy ő uralkodik egész Egyiptomban. De megdermedt a szíve, mert nem hitt nekik.” (45:26)

Bölcseink elárulják, hogy egy titkos jel volt az, ami végül megnyitotta Jákob szívét:

„És meglátta a szekereket [ágálot] – jelet adott nekik át, hogy mivel foglalkoztak, amikor elvált tőle: az eglá árufá [törött nyakú borjú] tör-

V. évfolyam, 10. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Canva AI

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 100 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. További részletek:

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

vényével” (Rási, 45:27, ld. Mózes 5., 21:1-9)

A héber *szekér* [ágálá] szó valóban hasonlít a *borjú* [eglá] szóra.

De vajon van-e a kettő között mélyebb, koncepcionális összefüggés?

Kulcsfontosságú felismerést találhatunk a *Báál HáTurim* – sokszor játékos – Tóramagyarázatában:

„Chevronig kísérte, és utána [József] azt mondta neki: Apám, térj vissza! [Jákob] Azt mondta neki: úgy áll: 'a kezünk nem ontotta ezt a vért' – hogy nem küldtük el anélkül, hogy elkísértük volna. És ezzel váltak el egymástól, és ez lett az emlékeztető, ahogyan áll: 'És látta [Jákob] a szekereket, amiket József küldött.

Ez az, amit [Bölcsseink] mondanak: ne váljon el az ember a barátjától mással, csakis a Tóra szavai által, és ezáltal emlékezni fog rá.” (37:14, Mózes 5., 21:7, Szotá 45b, Beráchot 31a alapján)

Ez a tanítás számos észrevétel szálát fűzi egybe.

Az első kérdése az, amit fent idéztünk Bölcseinktől: **hogyhogy éppen az eglá árufá törvényét tanulták utoljára együtt? Miért éppen azt, mit tanultak belőle?**

A *Báál HáTurim* kipótolja ezt a hézagot, és azt mondja: pontosan amiatt, mert Jákob aggódott József és a testvérek rendezetlen viszonya miatt. Az *eglá árufá* törvénye olyan emberről szól, akinek holttestét két város között, lakatlan területen találják meg, és nem tudják, hogy mi történt vele.

Jákob a tanítása által arra utalt, hogy számára József nem olyan „magára hagyott vendég”, amilyen az *eglá árufá* történetében szerepel. Ott ugyanis a város véneinek „meg kell mosnia a kezét”, szimbolikusan, azaz bebizonyítani, hogy ők valóban ártatlanok az ismeretlen halálában.

Ehhez pedig kötelesek elkísérni. A *Báál HáTurim* magyarázata szerint József maga az, aki tanúskodik arról, hogy Jákob e kötelezettségének eleget tett.

A másik nagy újdonsága a *Báál HáTurim*nak az, ahogyan Jákob emlékeztet a barátok elválásáról szóló talmudi tanításhoz kapcsolja.

Rási magyarázatából fentebb megtanultuk: a gyászév letelte után az elhunyt elfelejtődik az ember szívéből, hogy ne eméssze magát rajta örökre. Jákobra azonban ez nem volt érvényes.

Nem tudhatta, hogy ennek az az oka, hogy József még él. Hiszen az is lehet, hogy a közösen tanult törvény különleges ereje volt az, ami miatt Jákob még 22 évvel József eltűnése után is emlékezett rá – és ezért nem tudott megvigasztalódni.

Mi a kapcsolat az eglá [borjú] és ágálá [szekér] között?

Nem lehet véletlen, hogy éppen egy borjúnak kell eltörni a nyakát, hogy engesztelést hozzon a holttestért. A borjú ugyanis még nem érett állat. A természet rendje az lenne, hogy felnőjön. Ehelyett az élete kettétörik – időben és fizikailag egyaránt.

Ugyanez történt azzal a holttesttel, akit a lakatlan helyen találtak. Valamiért azt érezzük, hogy „filmszakadás” történt: kettétört egy élet, aminek folytatódnia kellett volna.

Ez azonban filozófiailag egy igen problémás gondolat: vajon lehetséges, hogy a Teremtő irányítja a világot, az Ő rendelése és felügyele alatt történik minden, és valami nem úgy történik, ahogyan Ő akarja?

Elviekben mondhatnánk, hogy szabad akaratot ad az embernek, és ezzel a rosszat is választhatja. De vajon ez elmehet odáig, hogy egy másik ember élete vagy halála is múljon rajta? A kérdés nem egyszerű – Izrael bölcsei

1 Érdekes, hogy a *Báál HáTurim* egy kicsit módosít a Talmud tanításán. A Talmud ugyanis ragaszkodik ahhoz, hogy az összekötő tanítás *halacha peszuka*, vagyis lezárt, eldöntött törvény legyen, olyan konkrét tennivaló, ami praktikus és nincsen benne vita. Nem jó tehát akármilyen Tóramagyarázat. Jákob ezt is tette: akitől elbúcsúzunk, kísérjük el útjára néhány lépésig.

és a világ népeinek a filozófusai egyaránt megosztottak a témában.

Az *eglá árufá – törött nyakú borjú* szimbóluma nem válaszolja meg ezt a mély kérdést, de érzékenyebbé teszi az embert a témára. Akár csak az ellenpólusa, a *szekér [ágálá]*, melynek pontosan az a feladata, hogy a dolgokat továbbítsa, egyik helyről a másikig.

Egy további héber szó gyökbetűi is ugyan-

ezek, mely hasonló koncepciót jelképez: *igul*, azaz *kör* – az állandó körforgás szimbóluma.

Hasonlóan magyarázhatjuk meg azt is, hogy éppen a kíséret az, ami a védelmet okozza a magányos vándor számára. Ezt tanította Jákob Józsefnek mielőtt elváltak egymástól: a kíséret szimbolikusan megakadályozza azt, hogy az útja megtörjön, így egyfajta folytonosságot indít el.

ÜNNEP

Hirdesd a csodát! De kinek is pontosan?

Az Ausztráliában történt tragédia kapcsán gyakran hallani a kérdést: **vajon szükséges-e egyáltalán a köztéri hanukai gyertyagyújtás?**

Van-e benne micva, vagy csak modern újítás – esetleg csak egy ügyes „marketing húzás”?

Mindenekelőtt: kétség nem fér hozzá, hogy az esemény számos hittestvérünk számára az év kiemelkedő pillanata, a zsidóság tudatát megerősíti, és mint ilyen, még akkor is kívánatos, ha az halachikusan nem lenne megindokolható. Azonban hamarosan látni fogjuk, hogy nagyon is mély talmudi gyökerekre lehet visszavezetni.

Az ugyan tény, hogy az első köztéri hanukai gyertyagyújtást az utolsó lubavicsi rebbe, *Menachem Mendel Schneerson* kezdeményezte 1974-ben, Amerikában. Azt azonban, hogy a csoda hirdetése igenis kifelé szól, már a Talmudban is megtalálhatjuk:

„Tanították mestereink: a hanukai gyertyát micva elhelyezni **a háza ajtajában, kívülről**. Ha az emeleten lakik, **tegye az ablakba, ami a közterületre néz**. És a veszély idején tegye az **asztalára**, és ennyi elég.” (Sábát 21b, ld. *Sulchán Áruch* OC 671:5)

Három szintet láthatunk itt megjeleníteni. Ezek közül mind az első, mind a második a közterület felé mutatja a hanukagyertyát. Amiről pedig sokan azt gondolják, hogy az a bensőséges, családias változat, az éppenséggel „a veszély idejére” vonatkozik.

Manapság legtöbbször nagy társasházakban élünk, így nem lenne könnyű kitennünk az ajtóba a gyertyát. Az ablakot akkor javasolják csak, ha az 10 méternél alacsonyabban van (ld. *Sábát 22a, Sáár HáCiun* 671:42).

Mindebből láthatjuk, hogy a modern életformából kifolyólag nehézségbe ütközik az, hogy a micvát úgy teljesítjük, ahogyan a Talmud idejében tettük. Az *Áruch HáSulchán* (671:24) mindehhez még azt is hozzáteszi, hogy a szeles, esős, havas időben sem lenne a legegyszerűbb biztosítanunk a gyertyák folyamatos égését.

Vajon van micva a csodát hirdetni nem zsidók számára is?

Ez a kérdés is természetes módon merülhet fel a lubavicsi rebbe említett innovációja nyomán. Hiszen joggal gondolhatjuk, hogy a nem zsidó országok forgalmas csomópontjaiban elsősorban nem zsidó nézők fognak megjelenni.

Ez azonban nem szükségszerű. Hiszen azt is mondhatjuk, hogy a népszerű helyszínválasztás elsődleges célja azoknak a zsidóknak a megtalálása, akik egyébként a zsinagógába nem jönnének el. Ez pedig abszolút hagyományos cél: zsidó testvéreink érdemesítése a Tóra és a micvák által.

Mindezzel együtt a kérdés jogos: ha nem zsidókkal tudatjuk a hanukai csodát, azzal vajon

micvát teljesítünk?

A fent idézett talmudi rész arra enged következtetni, hogy igen. Hiszen a talmudi bölcsek is nem zsidók között éltek, és láthatóan előnyben részesítették azt, amikor a gyertyák fényét mások is látják.

Erre persze – a fentiekhez hasonlóan – mondhatjuk, hogy ők is a zsidó járókelőket célozták meg. Ennek némileg ellentmondani látszik az alábbi idézet:

„[Addig gyűjthetjük meg a gyertyákat,] amíg el nem fogynak a lábak az utcáról. Pontosan meddig? Rábá bár bár Cháná mondta Rabbi Jochánán nevében: amíg el nem fogynak a tarmodaiak lábai.” (Sábát 21b)

Rási magyarázata is megerősíti azt az érzésünket, hogy az itt „tarmodaiak” nem zsidók: „egy nép neve, akik kis fákat gyűjtenek és eladják”.

Noha akadnak olyan magyarázók, akik szerint még ez sem jelent kellő bizonyítékot. Hiszen lehet, hogy a tarmodaiak éppen

zsidóknak árultak fát, így a zsidók is láthatták a még égő gyertyákat.

Ettől markánsan eltérő álláspontot képvisel Szofér Simon egri rabbi (1850-1944), a hírneves Chátám Szofer unokája, a *Hitorerut Tesuvá* c. responsum gyűjtemény szerzője (1:153). Több bizonyítékot is felsorol, melyekből egyértelmű: **a csoda hirdetése nem zsidók számára micve.**

„Aki nem zsidók között lakik, az köteles a háza bejáratánál, kívül gyújtani, vagy az ablakban, hogy hirdesse a csodát, és megkérdezzék tőle [a nem zsidók], hogy ez micsoda. És tudassa velük ezáltal a történetet és a csoda lényegét.

Ahogy a prófeta is írja: 'és naggyá leszek, és megszentelődöm, és ismertté válok sok népek szeme látára, és megtudják, hogy én vagyok az Örökkévaló' (Jechezkél 38:23)

És még számos más bibliai forrás is ugyanezt mutatja, hogy a Szent, Áldott Ő komolyan veszi a népek között a Neve megszegyenyítését és a megszentelését.”

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:05 és 15:40 között.

Szombat kimenetele: 16:52.

Péntek este 17:30-tól tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.

Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól ima, Tóraolvasás, majd kidus (lakoma után mincha).

A péntek esti kiduson Kéri Pál, a Rumbach zsinagóga egykori rendszeres látogatója mesél nekünk a „régirumbachról”, ahová még gyerekként járt. Gyertek!

Köszönjük a múlt heti beszélgetést Simonyi Andreának, a Menetelés az Életért Magyarország vezetőjének! Szintén köszönjük a gondolatébresztő beszélgetést, tanítást dr. Hegedüs Pálnak a hanukai összejövetelünkön!

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:37-ig.

Hétköznapi reggeli imák vasárnaptól péntekig minden nap 8:00-kor.

Hétköznapi délutáni online tanulások hétfőtől csütörtökig mindennap 13:00-kor.

Csatlakozás: <https://t.me/betjehuda>.

Korábbi felvételek, támogatás: <https://www.patreon.com/cw/Binjomin>

Sábát sálom! Gut sábesz!